

ભવની ભવાઈ

(ભવાઈની સ્તુતિ સંભળાય છે. કેટલાક લોકો હિજરત કરીને જતા દેખાય છે - નદીકિનારે કેટલાક હરિજનોએ પડાવ નાખ્યો છે. એમાંનું એક બાળક મા પાસે જઈ કરે છે.)

બાળક : મા! મા! મારે ઘરે જવું છે. મા! મારે ઘેર જવું છે. મા!
મા : ઘર ગયું ધુમાડે! ક્યાંથી લાવું તારું ઘર? હં? મર!
મર કહું છું તો મરતોયે નથી.

(મા બાળકને મારે છે. બાળક રડે છે, દાદા બાળકને તેડે છે.)

દાદા : (બાળકને છાનો રાખતાં) હાં હાં... શું થયું?
બાળક : માએ મને માર્યું!
દાદા : ભૂલી જવાનું!
બાળક : પણ મને બહુ વાગ્યું.
દાદા : બહુ વાગ્યું? ક્યાં વાગ્યું?
બાળક : અહીં.
દાદા : અહીંયાં? (વહાલ કરીને) હવે? હવે કેવું લાગ્યું? એઈ જુવાનો! અલ્યા તાપણાં-બાપણાં કરો જરા, આ ટાબરિયાંનું મનેય માને.
બાળક : દાદા! કાલે રાતે શું થયું? આપણાં ઘર કોણે બાળી નાખ્યાં?
દાદા : કંઈ નહીં. એ મોટા લોકોના ખેલ... ચાલ્યા કરે!
બાળક : પણ કેમ?
દાદા : તને ખબર નથી ભઈલા. પહેલાંના વખતમાં તો

આથીયે ભૂંડા હાલ હતા આપણા. આપણે અદ્ભૂત
કહેવાતા, અદ્ભૂત!

બાળક

: હું?

દાદા

: ક્યાંય કંઈ અડકાય નહીં. આંખ ઊંચી કરાય નહીં.
અરે, પડછાયોય નંખાય નહીં, તે વખતે તો-

જાત જાતના કરવેરા

ને એના અમે કેદી

અજબગજબના જગતના ફેરા

કાયદાઓ ભેદી બધા કાયદાઓ ભેદી.

બાળક

: હું?

દાદા

: રહેવાનું ગામ બહાર

પાદરની પેલે પાર

અને પહેરવાનું?

બાળક

: શું?

દાદા

: કહું?

વેશ રે જુઓ કેવો કાઢ્યો અદ્ભૂતનો

સૌથી જુદા એને પાડવાને

ઝાંખરું રે બાંધતા પૂંછડીની પેઠે

પોતાનાં પગલાંને ભૂંસવાને

એ તો કોટે લબડતી કુલડી રે બાંધતા

અભડાતું થૂંક એનું થૂંકવાને

બાંય એક ત્રીજી ને માથા પર ફાળકું

આઘેથી ઓળખાઈ આવવાને!

બાળક

: પણ કેમ?

દાદા

: પૂછે તેનું ઘર વસે

પૂછે બધે જવાય,

સવાલ સાચો જે પૂછે
તેને સઘળું તરત કળાય.

ગીત

ખળ ખળ વહેતી સઘળું સહેતી
નદી વહેતી જાય
પળ પળ કહેતી જાય
કાળમીઠ આ ખડક મહીં જો
પંથ નવા કોરાય!
નદી વહેતી જાય
પળ પળ કહેતી જાય
નદી વહેતી જાય
ખળ ખળ વહેતી જાય.

વાત કહું છું વરસોની વસમી ભૂખ ને તરસોની
ભૂંડા હાલ હવાલ હતા માગસ ચીંથરેહાલ હતા
ચૂં કે ચાં નહોતા કરતા કરતા તે તો નક્કી મરતા
વાત વીતેલાં વરસોની વિસરાયેલાં વરસોની.

(રાજા દેખાય છે. તૈયાર થઈને બે રાણી સાથે મંદિરમાં જાય છે. પૂજારી
આવકાર આપે છે.)

એક હતો રાજા
બબ્બે તેની રાણી
દીકરા વિના તોય એની
આંખે આવે પાણી!

પૂજારી : પધારો પધારો મહારાજ, પધારો!
મહારાજનો જય હો!

(ભગવાનની મૂર્તિને) અરે ભગવાન! આ રાજપાટનો ધણી

તમારી સામે ઊભો છે. એનું વાંઝિયામેણું ટાળો મારા પ્રભુ! એમના પર કૃપા કરો. પ્રજા પર કૃપા કરો! આખા રાજ્ય પર કૃપા કરો! અમારા પર કૃપા કરો! એમને એક રાજકુમાર આપી દો! તમારા ભંડારમાં શેની ખોટ છે? જય હો! જય હો!

મહારાજની લાજ રાખજે પ્રભુ!

(રાજા મંદિરમાંથી નીકળી મહેલમાં આવે છે. રાજાના મહેલમાં દુર્ગધ આવે છે. રાજા અને રંગલો વાત કરે છે.)

રંગલો : મહારાજને ઘણી ખમ્મા!

રાજા : રંગલા! આ શું?

રંગલો : શું?

રાજા : આ શું ગંધાય છે?

રંગલા! આમ ઊભો છે શું? ઊપડ અને વાસની તપાસ કર.

(રંગલો જાય છે.)

પ્રતિહારી : ગૌબ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ! ધર્મધુરંધર! પ્રજાવત્સલ!
રિપુસંહારક! સમરકેસરી! મહારાજાધિરાજ ચક્રસેન
મહારાજ પધારે છે!

(રંગલો દોડતો આવે છે.)

રંગલો : પકડી! પકડી! પકડી! પકડી!

રાજા : હેં? શું પકડી?

- રંગલો : ગંધ પકડી, મહારાજ!
- રાજા : ક્યાં છે?
- રંગલો : ત્યાંની ત્યાં જ.
- રાજા : એટલે?
- રંગલો : આ તો આપણી જ ગંધ છે, મહારાજ!
- રાજા : એટલે?
- રંગલો : એટલે કે બે દિવસથી રાજમહેલ સાફ જ નથી થયો.
- રાજા : કેમ?
- રંગલો : ભંગીઓ નથી આવ્યા.
- રાજા : કેમ?
- રંગલો : જાન લઈને બહારગામ ગયા છે.
- રાજા : જાઓ! જ્યાં હોય ત્યાંથી હમાણાં ને હમાણાં પકડી મંગાવો, જાઓ!

(ભંગીઓ દીકરો પરણાવીને પાછા વળતા હોય છે. સ્ત્રીઓ ગીત ગાય છે.)

ગીત

અમે ઇંદરડી ગોમ લૂંટી આયા
 વીવા હુઆ રંગેરંગે
 ભલે રૂએ કંકુડીનો બાપ
 વીવા હુઆ રંગે રંગે
 અલ્યા કોનિયા, તું નેચું ના જોશ
 વીવા હુઆ રંગે રંગે

તારે રોટલાનો થિયો રૂડો જોગ
વીવા હુઆ રંગે ચંગે!

(સિપાઈ આવે છે.)

- ભંગી : અ રામરામ બાપલા! રામરામ! પાય લાગું બાપજીના.
મોટો સિપાઈ : એ રામરામ કરે છે પણ હમણાં મરામરા થઈ જશે.
ભંગી : પણ મારો કંઈ વાંક ગનો?
મોટો સિપાઈ : વાંકની વાત પછી, પણ પહેલાં વેશ ક્યાં છે? ફાળકો
નથી, કુલડી નથી, પાછળ ઝાંખરું નથી - આ બધું
માંડ્યું છે શું?
ભંગી : છોરો પૈણાવવા ગ્યો'તો ને!
સિપાઈ : તો પછી હાલો દરબારે!

(ભંગીઓ માંહોમાંહે વાત કરે છે.)

દરબારે તો...

(ભંગીઓની વાતચીત)

અરે - આ તો ભારે થઈ!
આ તો આફત આવી!
અરે પધરાવોને, એટલે -
હા, હા, આપી દો! આપી દો!
હા, હા, પતાવી નાખો.
પધરાવો ને!
હું આ પતાવી આવું.
હા.
જાઓ, જાઓ!

(વરનો બાપ મોટા સિપાઈને પૈસા આપે છે.)

ભવની ભવાઈ